

PROSPEKT
CHIRURGII SYSTEMATYCZNÉY

przez

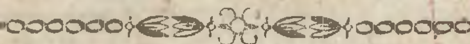
RAFAŁA CZERWIAKOWSKIEGO,

Filozofii, Chirurgii i Medycyny Doktora, Nauki Chirurgiczn'ey i Położniczey w Akademii Krakowskiéy wysłużonego Professora.

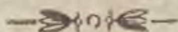
---

w Krakowie w Drukarni Akademii 1816.

W ciągu prac moich, sprawuiąc urząd Nauczyciela Chirurgii w Akademii Krakowskiéy, przez lat blisko 40, widziałem z ubolewaniem, iż szczére uczniów moich, dla nabycia gruntownéy nauki usiłowania, należytego pożytku nie odnosiły. Mimo dobre postanowienia Rządu krajowego, który mie powołał do zaprowadzenia nowey szkoły Nauki Chirurgiczney; mimo moie odpowiadaiące checi, naydowałem się iednak w takich okolicznościach, które, dopełnienie wysokiego zamiaru, nie mało tamowały. Miedzy innemi był powszechny prawideł tey ważnéy umieiętności niedostatek, który w obcych nawet kraiach, od dawna Nauce Chirurgiczney poświecaiące się uczniów zgromadzenia cierpiały i dotąd cierpią. Lubo wyznać potrzeba, że Biblioteka Literatury Lekarskiey w niezliczone prawie, szczęśliwych przedsięwzięć, wynalazków i doświadczeń

a ob-

obfituie dzieła, w różnych opisane ięzykach, szczególniey Łacińskim, Francuskim, Niemieckim i Angielskim; te iednak sławnych i w rzeczy lekarskiey dobrze zasłużonych Mężów prace i wielkie dowcipu ludzkiego płody, nie mogą uczniów Chirurgiczney szkoły, na doskonałych Chirurgów bezpośrednie wykształcić. Żaden bowiem uczeń korzystać nie może z nauk do praktyki przystosowanych, ieżeli pierwszych zasad sztuki, którey się nauczyć chce, nie zna. Aby ie zaś znał należycie, nie iest dosyć słuchać tylko mówiącego o nich Nauczyciela, lecz trzeba mu doskonale obiąć one myślą, przez pilne czytanie ksiąg elementarnych. Takowe uczniowi Chirurgii nieuchronnie potrzebne księgi, w kraiu naszym są dotąd nieznane, dla tego mały postępek w praktyce Chirurgiczney ziomków naszych dziwić nas niepowinien. Gorliwość moia od obięcia urzędu Nauczyciela Chirurgii, wpaiała mi chęć stać się użytecznym kraiowi, i w tym względzie wystawić uczniom Chirurgią systematyczną, zacząwszy od początkowych zasad, aż do praw wykonawczych czyli praktyki Chirurgiczney. Wielkiey i pierwszey w tym rodzaiu dawania nauki Chirurgii podiąłem się pracy, która przy moich, obowiązkach i różnych zatrudnieniach tak wiele zabrała mi czasu, iż teraz dopiero szczęśliwie oglądam mych usiłowań koniec.

Po-

Porządek systematyczny materyi Chirurgicznych w tém dziele zawartych, iest następuiący:

DZIAŁ PIERWSZY

w Tomach VI.

Zawieraiący w sobie Naukę elementarną do Chirurgii wykonawczéy usposobiaiącą.

CZĘŚCI PIÉRWSZÉY

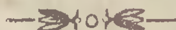
KLASSA I.

o Sprzętach Chirurgicznych piérwszego względu.

RZĘD I.

o Sprzętach piérwszego względu właściwych.

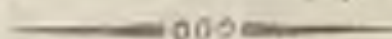
Rozdz. I. o Szarpii czyli Korpium.
II. o Fleytuchach pierzastych czyli puchowatych.
III. o Fleytuchach kręglastych.
IV. o Fleytuchach krążkowych.
V. o Fleytuchach kłębczastych.
VI. o Fleytuchach pędzlastych.

RZĘD II.

o Sprzętach pierwszey potrzeby mechanicznych.

Rozdz.

CZĘŚCI DRUGIEY.

KLASSA II.

o Sprzętach chirurgicznych drugiego względu.

RZĘD I.

o właściwych Opaskach.

Rozdz.

RZĘD II.

o Przykładaniu opasek w szczególności.

CZĘŚCI TRZECIÉY.

KLASSA III.

o Sprzętach chirurgicznych trzeciego względu czyli opaskach niewłaściwych.

RZĘD I.

O Sprzętach współpomocniczych.

Rozdz.

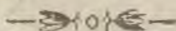
RZĘD II.

o Sprzętach poprawczych.

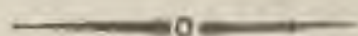
RZĘD III.

O Sprzętach dodawczych, czyli brak części nadgradzaiących.

Rozdz.

XI. o Zadnicy sztuczney.
XII. o Sprzętach dodawczych pospolitych, dla wsparcia utrąconych członków.

CZĘŚCI CZWARTÉY

KLASSA IV.

o Sprzętach chirurgicznych czwartego względu, tudzież działaniach mnieyszéy i większéy wagi.

RZĘD I.

o Narzędziach w powszechności.

Rozdz. I. o Narzędziach chirurgicznych w szczególności.
II. o Instrumentach przyręcznych i domowych.

RZĘD II.

o Działaniach Chirurg. mnieyszéy wagi.

Rozdz. I. o Działanich chirurgicznych przez zewnetrzne oczyszczanie ciała.
Wydział I. o Kąpielach.
Wydział II. o Łażniach i podkadzeniach.
Rozdz. II. o Działaniach chirurgicznych przez wewnętrzne oczyszczanie wydrążałości ciała.

Wy-

Wydział IV. o Upuszczeniu krwi przez przysadzenie piiawek.
Wydział V. o Skaryfikacyi.
Wydział VI. o Infuzyi i transfuzyi.
Wydział VII. o Flebotomii weterynarskiéy.
Rozdz. VI. o Działaniach chirurgicznych krwotoki hamuiących.
VII. o Działaniach chirurgicznych przez trawienie kaustycznemi ciałami, lub ognistém żelazem.
VIII. o Działaniach chirurgicznych w nagłych niebespieczeństwach śmierci ratuiących.
Wydział I. Ratowanie utonionych.
Wydział II. Ratowanie umarznionych.
Wydział III. Ratowanie zagorzałych.
Wydział IV. Ratowanie łyskawica tkniętych.
Wydział V. Ratowanie powieszonych.
Wydział VI. Ratowanie udławionych.
Wydział VII. Ratowanie z wysokości spadłych.
Wydział VIII. Ratowanie uduszonych dzieci.
IX. Ratowanie otrutych.

RZĘD III.

o Działaniach większéy wagi w Chirurgii powszechnych.

Rozdz. I. o Działaniach chirurgicznych rozerwane części ciała za pomocą igły spaiaiacych.

Wy-

CZĘŚCI PIĄTEY

KLASSA V.

o Środkach chirurgicznych piątego względu, to iest: Lekarstwach zewnętrznych.

RZĘD I.

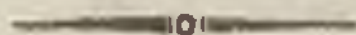
o Lekach i działaniu ich w powszechności.

Wy-

RZĘD II.

o Lekach heroicznych samey tylko Chirurgii właściwych.

CZĘ-

CZĘŚCI SZÓSTÉY

KLASSA VI.

o Środkach pomocniczych szóstego względu, czyli lekarstwach wewnętrznych.

RZĘD I.

o Lekarstwaach wypróżniaiących.

Rozdz. I. Leki sprawuiące wymioty.
II. Leki purguiące czyli wyczyszczaiące.
Wydział I. Leki robaki wyprowadzaiące.
Wydział II. Leki wiatry rozpędzaiące.
Rozdz. III. Leki piersiowe oczyszczaiące.
IV. Leki poty sprawuiące.
V. Leki urynę pedzące
i Leki kamień kruszące.
VI. Leki kwas niszczące.

RZĘD II.

o Lekarstwach odmieniaiących.

Rozdz. I. Leki wzmacniaiące.
II. Leki posilaiące.
III. Leki mocniey drażniące.
IV. Leki zwalniaiące, czyli zmiękczaiące.
V. Leki uspokaiaiące.
VI. Leki rozcieńczaiące.
VII. Leki chłodzące.

Rozdz.

Rozdz. VIII. Leki dyetetyczne czyli karmiące.

DZIAŁ DRUGI

w Tomach VI. czyli Częściach.

Zawieraiący w sobie prawidła Nauki Chirurgii wykonawczéy.

CZĘŚCI PIÉRWSZÉY

KLASSA I.

o Chorobach w ogólności.

RZĘD I.

o powszechnych Chorobach części ciała stałych.

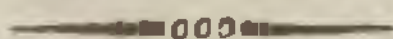
Rozdz. I. o Przeciwnaturalnéy zwolniałości stałych części.
II. o Przeciwnaturalnéy stężałości tychże.

RZĘD II.

o Powszechnych chorobach części ciała płynnych.

Rozdz. I. o Przeciwnaturalnéy ilości soków.

Rozdz.

CZĘŚCI DRUGIEY.

KLASSA II.

o Chorobach mieyscowych od bodzca powstaiących.

RZĘD I.

o Bolach i dolegliwościach w powszechności.

RZĘD II.

o Spazmach czyli kurczach w powszechności.

RZĘD III.

o Zapaleniach i leczeniu onych.

RZĘD IV.

o gorączkach w powszechności.

CZĘŚCI TRZECIÉY.

KLASSA III.

o Chorobach z przerwy całości stałych części . pochodzących.

RZĘD I.

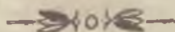
o Ranach w powszechności.

Wy-

RZED II.

o *Wrzodach i leczeniu onychże.*

Wy-

Wy-

RZĘD III.

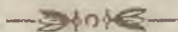
o Wrzedzienicach i leczeniu onychże.

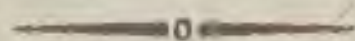
Wy-

Wy-

RZĘD IV.

o Złamaniach kości i leczeniu onychże.

CZĘŚCI CZWARTÉY

KLASSA IV.

o Chorobach z odmiany właściwego częściom położenia pochodzących, i ich leczeniu.

RZĘD I.

o Rupturach czyli kiłach w ogólności.

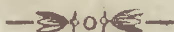
Wy-

RZED II.

o Wysadzeniach i opadnieniach części.

RZED III.

o Wywrotach i zwrotach, tudzież odsunieniach części.

RZĘD IV.

o Zwichnieniach w ogólności.

RZĘD V.

o Odstawaniu od siebie części kości.

CZĘŚCI PIĄTÉY

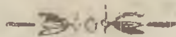
KLASSA V.

o Chorobach od wstrzymanego, lub cale zatamowanego biegu soków, pochodzących.

RZĘD I.

o Wzdęciach zimnych i leczeniu onychże.

Wy-

RZĘD II.

o Wzdęciach workowatych prawdziwych i fałszywych.

RZĘD

RZĘD III.

o Wzdęciach gruzłowych twardych.

RZĘD IV.

o Wyroślinach przeciw-naturalnych.

Wy-

Rozdz.

RZED VII.

o Rozwolnieniach grożących niebespieczeństwem życia, tudzież zarażeniach szkodliwych

RZED VIII.

o Skażeniach części ciała, i tymże zabiegaiących środkach.

CZĘŚCI SZÓSTÉY

KLASSA VI.

o Chorobach z przeciw - naturalnych utworzeń, i złego ukształcenia części pochodzących.

RZĘD I.

o nienaturalnych utworach.

Wydział VI. o Kamieniu podobrzeskowym.
Wydział VII. o Kamieniu żółciowym.
Wydział VIII. o Kamieniu kiszkowym.
Wydział IX. o Kamieniu ślinnym.

RZĘD II.

o Zamknięciach otworów naturalnych.

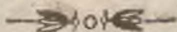
Rozdz. I. o Zamknięciu tęczy oka.
II. o Zamknięciu zewnętrznego otworu ucha.
III. o Zamknięciu nozdrzów.
IV o Zamknięciu macicy lub pachwy maciczney.
V. o Zamknięciu kiszki stolcowey.
VI. o Zamknięciu członka męskiego.
VII. o Przyrośnieniu języka.
VIII. o Zrośnieniu się powiek.
IX. o Zrośnieniu się dziąseł z licami.
X. o Zrośnieniu się innych części.

RZĘD III.

o Nieforemnościach i szpetnościach części ciała.

Rozdz. I. o Chorobie Angielskiey.
II. o Pokrzywieniach kości.
Wydział I. o Skrzywieniu pacierzowém.
Wydział II. o Skrzywieniu kości piersiowych, miednicznych i t. d.
Wydział III. o Pokrzywieniu czyli koszlawości członków.

Wy-

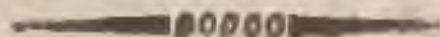
Wydział IV. o Plamach skórnich mianowicie błony rogowéy oka.

RZĘD IV.

o przeciw-naturalnym zbytku części organicznych.

RZĘD V.

o przeciw-naturalnym niedostatku części organicznych.

[illegible] takie [illegible]

[illegible] Ryb[illegible]

[illegible] więk[illegible]ość [illegible]

[illegible] tonie [illegible]

[illegible] fianiem [illegible]

[illegible] rzepa, mar[illegible]

[illegible] cebula [illegible]

[illegible] co [illegible]

[illegible] cięźko [illegible]

[illegible] swoim [illegible]

[illegible] do [illegible]

[illegible] trawa [illegible]

[illegible] przyczyna działa w podob[illegible]

[illegible] fię należy, i [illegible]

[illegible] [illegible]wali [illegible]

[illegible] i zaraz [illegible]

[illegible] wszyftkich ochotę [illegible]

[illegible] bo drug[i] raz nie pozwolono [illegible]

bawi[illegible]. Nie bawię fię też [illegible]

nieobf[illegible]; n[illegible] (gdzie ślizgaią [illegible]

dzie) ani zakazana rzeczami [illegible]

fzkodzić mogą; to jeft: rozumi[illegible]

[illegible]kamy, szpadami, fuzyami, [illegible]

podobnemi rzeczami. Nie czepiam [illegible]

[illegible]zów. Nie rzucam [illegible]

[illegible] fzumieniem, [illegible]

[illegible] niezwykle, coby fpecio [illegible]

i coby [illegible] [illegible]wiało. [illegible]

[illegible] Niemasz [illegible]